A.J.F.JANSEN

Aanteekeningen omtrent Sollo
en de Solloksche zeeroovers.

XXI:-
376

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI : —
376

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 29-7-2010
Nomor Induk : 11090/PA-Museum/10
BIB - ID : 945360
ITEM - ID : 22129338
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

288.300

AANTEE

OLLOK EN DE SOL

A. J. F.

Plaatsbe

De naam van Sollok wor
en vindt daarvoor Sooloe, So
gaande op de uitspraak van
laatste spelling de voorkeur
t in de beide lettergrepen
tweede lettergreep wegvloei
medeklinker *k* kan aange
t duidelijk wordt uitgespro
ord Sollok bezigende, zulks
der zal verstaan worden, d
andere bovenvermelde woor
De voornaamste eilanden van

Sollok of Soög.
Bala-ngi-ngi.
Kankangan.
Tetajan.
Bakoen.
Boean of Woun.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI
576

AANTEEKENINGEN

OMTRENT

SOLLOK EN DE SOLLOKSCHE ZEEROOVERS.

DOOR

A. J. F. JANSEN,

Reident van Menado.

Plaatsbeschrijving

De naam van Sollok wordt zeer verschillend geschreven. Men vindt daarvoor Soeloe, Soulou, Soolo, Solo, Solok, Sollok. Afgaande op de uitspraak van de Sollokkers zelven, mag aan de laatste spelling de voorkeur gegeven worden. Die uitspraak doet in de beide lettergrepen eene korte harde *o* hooren, in de tweede lettergreep wegvloeijende in eenen klank welke door den medeklinker *k* kan aangeduid worden, ofschoon dezelve niet duidelijk wordt uitgesproken. Zeker is het, dat men het woord Sollok bezigende, zulks door de bewoners van dat land eerder zal verstaan worden, dan wanneer men zich van een der andere bovenvermelde woorden bedient.

De voornaamste eilanden van den Sollokschen archipel zijn

Sollok of Soög.
Bala-ngi-ngi.
Kankangan.
Tetajan.
Bakoen.
Boean of Woan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
BAT. GENOOTSCHAP VAN K.E.N.W.

Tontanna.
Loewoes.
Tapol.
Siassi.
Patian.
Pata.
Lombian.
Banaran.
Simoenoel.
Taboean.

Het eiland Sollok wordt in de taal van Bala-ngi-ngi, welke merkelijk van de eigenlijke solloksche taal verschilt, Soög genoemd.

De voornaamste negorijen of kampongs (*lahat* in de solloksche taal) van het eiland Sollok, zijn:

Doemlahat, de hoofdplaats van den sulthan en de rijksgrooten (datoe's).

Boeal.
Tandoek.
Pitoewoe.
Parang.
Meenbong.
Assin.
Tapoekan.
Kadondong.
Kan-hadji.
Sakoeban.
Dandang.
Wait-wait.
Kalian-tana.
Siong-panko.
Soewoek.
Konejan of Ma-pakejan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Tanjong.
Meendas.
Bakoen.
Mahala.
Loemapit.
Lagassan.
Mabaissan.
Palimbaja.

Al deze negorijen, wier namen zijn geschreven volgens de uitspraak der Sollokkers, liggen aan het strand.

Binnenlands in het gebergte bevinden zich nog vele en groote negorijen, waarvan ik de namen niet heb kunnen vernemen.

Oppergezag van Spanje.

Van het oppergezag van het Spaansche gouvernement over den Sollokschen archipel, schijnt bij de bewoners dier eilanden, althans bij de zeeroovende bevolking, slechts een flaauw begrip te bestaan. De Spaansche vlag wordt echter door Sollokschе handelsvaartuigen gevoerd. De sulthan en de rijksgrooten erkennen het oppergezag van Spanje, doch hoever hunne onderdanigheid gaat, is mij niet gebleken.

De zeeroovers voeren op hunne praauwen vlaggen volgens eigene verkiezing; men heeft er van allerlei kleuren en gedaante.

Bestuur.

Het rijksbestuur wordt uitgeoefend door eenen sulthan en een aantal rijksgrooten, den titel van datoe dragende (1).

---

(1) Men vindt dien titel ook gebezigd voor de opperhoofden des lands op Mangindanao en op de Sangir-eilanden. Op deze eilanden worden de radja's thans nog in de landtaal datoe genoemd. De titel van radja is dáár niet oorspronkelijk, maar door de Kompagnie of misschien reeds door de Spanjaarden of Ternatanen ingevoerd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De negorijen worden bestuurd door eenen radja, ook pangna geheeten, eenen maha-radja en eenen hakim (regter). De voornaamste negorijen staan evenwel onder het direkt gezag van eenen datoe.

Dit is het geval te
Boeal,
Parang en
Kan-hadji.

De tegenwoordig regerende sulthan heet Poelalo. Hij en de datoe's heerschen over al de Solloksche eilanden en een gedeelte van de noordoostkust van Borneo, maar zij worden, vooral op de afgelegen plaatsen, weinig gehoorzaamd.

In de negorijen buiten de hoofdplaats is het regt van den sterkste wet. Die door ligchamelijke kracht of moed en onversaagdheid uitmunt, wordt hoofd of werpt zich als zoodanig op. Moord en doodslag zijn er aan de orde van den dag en worden straffeloos bedreven.

Belasting.

De bevolking is verpligt tot eene opbrengst in voortbrengselen des lands. Zij voldoet dezelve aan de negorijhoofden, die op hunne beurt schatpligtig zijn aan den sulthan en de datoe's.

Taal.

Vele Sollokkers en voornamelijk de hoofden spreken een weinig maleisch, waarvan ze kennis erlangen door den omgang met hunne maleische slaven en door langdurig of herhaald verblijf in den maleischen archipel.

Onder de Sollokkers zelven bestaan verscheidene dialekten,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

waarvan het bala-ngi-ngische het meest afwijkende van den moederstam schijnt te zijn.

Godsdienst.

De Sollokkers volgen de leer van Mohamad; of ze het in de kennis van die leer ver gebragt hebben mag betwijfeld worden; maar ze nemen niettemin van dezelve eenige uiterlijke vormen in acht, bij voorbeeld, vasten (poewasa), dat de roovers meestal te huis trachten te vieren.

Aan boord der rooverspraauwen, immers bij een smaldeel van die vaartuigen, bevindt zich gewoonlijk een mohamedaansche priester (hatibi of iman), die het geestelijke werk verrigt en tevens de funktien van regter (hakim) vervult.

Plaatselijke gesteldheid.

Volgens de getuigenis van verscheidene plaatselijk bekende personen, zouden de voornaamste kustplaatsen op het eiland Sollok, zelfs voor vaartuigen van eenigen diepgang, genaakbaar zijn, doch is dit niet het geval met de kleine eilandengroepen, welke door eenen doolhof van koraalreven omgeven zijn.

Het eiland Bala-ngi-ngi bestaat uit eene aaneenschakeling van moerassen, poelen en reven, waarin deszelfs bewoners hunne grootste kracht van wederstand bezitten. Hutten op hooge palen of boomstammen, slechts toegankelijk over smalle bamboezen bruggen of sasaks, dienen hun tot verblijf.

Al wie van de Solloksche bevolking iets op het geweten heeft, waarvoor hij zich aan wraak of vervolging wenscht te onttrekken, begeeft zich derwaarts, en vermeerdert alzoo het aantal boosdoeners, die aldaar eene veilige schuilplaats hebben. Het gezag der Solloksche hoofden wordt er geheel miskend.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Men beweert dat het op de Sollok-eilanden, vooral aan de stranden gedurende een groot gedeelte van het jaar, zeer ongezond is, en dat zich alsdan kwaadaardige koortsen voordoen. December, januarij en februarij worden voor de minst ongezonde maanden gehouden.

Geldcirkulatie.

Op de Sollok-eilanden zijn vele zoogenaamde chinesche pitjes en ook spaansche matten in omloop. De ruilingen geschieden echter veelal in natura, waarbij de kajoe (het stuk lijnwaad van 20 vademen) de gewone maatstaf van waardeberekening is.

Handel.

Op het eiland Sollok schijnt een niet onbelangrijke handel gedreven te worden, zoo wel binnenlands en met de omliggende eilanden als met Borneo, Manilla en Zamboangan (Mangindanao).

Tripang, karet en paarlen, welke artikelen in den Sollokschen archipel in groote hoeveelheid voorkomen en vooral door de badjo's bijeengebragt worden, maken van dien handel een voornaam bestanddeel uit.

De voornaamste plaatsen op Borneo, waarmede druk handelsverkeer bestaat, zijn: Boelongan, Kini-batangan, Koelain en Toenkoe.

Volgens bewering der Sollokkers zouden de bewoners dier landstreek niet op zeeroof uitgaan. Dat ze echter met de zeeroovers heulen, hen ondersteunen en uit den zeeroof indirekt voordeel behalen, behoeft, geloof ik, niet betwijfeld te worden. Het is genoegzaam bekend, dat Toenkoe nog niet lang geleden een berucht rooversnest was, althans dat zich daar eene groote menigte zeeroovers ophield.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ter hoofdplaats van Sollok, genaamd Doemlahat, komen spaansche en engelsche vaartuigen ten handel. Die haven wordt ook door engelsche en amerikaansche walvischvaarders bezocht. Een tiental Spanjaarden van de Philippijnsche eilanden is er doorgaans tijdelijk gevestigd.

Te Doemlahat, Parang, Kadondong en Boeal bevinden zich vele Chinezen, die zich met den handel generen en voornamelijk met het opkoopen der voortbrengselen voor de chinesche markt geschikt.

Mag men geloof slaan aan hetgeen deswege verhaald wordt, dan kunnen deze vreemdelingen op Sollok ongestoord hun bedrijf uitoefenen en maken zij goede zaken, ook door den aanvoer van lijnwaden en andere artikelen van europeesch fabrikaat. Singapoera moet in den sollokschen handel, en vooral door het bezorgen van kruid en wapenen, geen onbelangrijk aandeel hebben.

Landbouw en nijverheid.

De eigenlijke bevolking van het eiland Sollok wordt gezegd grootendeels landbouwend te zijn. Men roemt de uitgestrekte aanplantingen van rijst en maïs op dat eiland en de vruchtbaarheid van den bodem. Vele slaven worden er uitsluitend voor den landbouw gebezigd.

De visscherij van tripang en karet alsmede het parelduiken zijn industrien, waarmede de bevolking aan het strand en op de kleine eilanden zich op groote schaal bezig houdt, en tot uitoefening waarvan de slaven meestal benuttigd worden.

Plaatsen van waar zeeroof bedreven wordt.

Niet de geheele bevolking van Sollok geeft zich aan zeeroof over, zelfs niet alle strandbewoners. Het zijn, zoo al niet uitsluitend, dan toch meerendeels de op de kleine eilanden te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

huis behoorende of zondzwervende orang- badjo's of orang-laoet, die op den zeeroof uitgaan en korter of langer verblijven in de strandnegorijen van Sollok en bijzonderlijk in de volgenden:

Tandoek.
Parang.
Assin.
Meenbong.
Tapoekan.
Kadondong.
Kan-hadji.
Siong-panko.
Tanjong.
Moendas.
Bakoen.
Mata-bawal (op het eiland Banaran).

De voornaamste onder deze rooversplaatsen zijn:

Bakoen.
Kan-hadji.
Tanjong.
Assin.
Kadondong.

De meeste roovers komen echter van het eiland Bala-ngi-ngi, waar schier de geheele mannelijke bevolking uit zeeroovers bestaat.

Ook van eenige plaatsen in het noordelijk gedeelte van Mangindanao gaan nog zeeroovers uit, doch deze schijnen hunne togten meer tot den Philippijnschen archipel te bepalen.

Oorzaak van de zeerooverij.

Ik heb mij veel moeite gegeven om uit den mond der zeeroovers te vernemen, wat hen tot zeeroof drijft, wat de oorzaak, wat het doel is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ofschoon het mij niet gelukte deswege bepaalde antwoorden te erlangen, bleek evenwel uit hunne gezegden genoegzaam, dat zij het zeerooven als een gewoon beroep beschouwen. Het is hun echter niet onbewust dat het een ongeoorloofd, een misdadig beroep is.

De zeeroovende bevolking houdt zich een gedeelte van het jaar met den landbouw of de visscherij bezig, daartoe de geroofde menschen als slaven gebruikende, en gaat in het geschikte saizoen op roof uit (*memadjak* of *megoerap*). Het doel van de rooftogten is hoofdzakelijk om slaven te maken, ten einde daarmede voordeel te behalen, het zij door ruiling, het zij door arbeid.

De zeeroof is alzoo voor den Sollokker eene spekulatie. Hij gaat niet uit om te vechten, hij wordt niet gedreven door de zucht om te moorden of te stelen. Het is hem slechts te doen om slaven magtig te worden, die voor hem werken kunnen of waarmede hij zich door ruiling verrijken kan. Dit is de regel. Het lijdt niettemin geen twijfel, dat sommigen ook door de bekoorlijkheden van het avontuurlijke leven en de lust om aan booze hartstogten bot te vieren tot zeeroof aangespoord worden.

Opmerkelijk is het evenwel, dat de Sollokkers zoo vele gevaren trotseren om menschen te rooven, terwijl de bevolking op de Solloksche eilanden zeer talrijk is en het dus niet aan handen voor den arbeid ontbreekt. Bovendien is het land vruchtbaar en de zee in dien omtrek rijk aan allerlei voor den handel geschikte voortbrengselen. Er worden parelbanken gevonden welke eene ruime opbrengst geven; tripang en karet zijn er overvloedig; aan voedingsmiddelen ontbreekt het niet.

Gebrek noch behoefte dwingt dus den Sollokker tot zeeroof.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Praauwen.

De Sollokkers bedienen zich van onderscheidene soorten van praauwen, waarmede ze hunne rooftogten ondernemen.

De meest algemeene soorten zijn de zoogenaamde *prahoe-gobang* en *prahoe-salisip*. De eersten, welke tot tien vademen lang zijn, behooren tot de groote, de laatsten tot de kleine praauwen.

De praauwen worden niet of zeldzaam op Sollok of door de eigenlijke Sollokkers, maar door de orang-badjo 's (badjo-sollok) vervaardigd op de kleine eilanden:

Banaran,
Saloeping,
Sikoeboeng en
Simoenoeng,

waarvan de drie eerstgenoemden circa twee dagreizen ten westen en het andere ten oosten van Sollok gelegen zijn.

De badjo 's verkoopen of verruilen de praauwen aan de zeeroovers. De betaling geschiedt gewoonlijk in slaven. Voor de grootste praauwen is de gewone prijs van zes tot acht slaven en voor de kleinere praauwen minder naar evenredigheid,

Veeltijds worden door den ondernemer van eenen rooftogt praauwen geleend tegen belofte van twee of drie slaven.

De praauwen worden van deugdzame houtsoorten zamengesteld en op snelle beweging ingerigt. Zij zijn niet overdekt; alleen in het achterste gedeelte is eene kleine kap aangebragt waaronder de anakoda verblijft. Ingeval van regen, koude of fellen zonneschijn bedient de bemanning zich tot dekking van kadjangmatten, welke, na gebruik, worden opgerold. Tusschen en op de banken bevindt zich door en op elkander eene menigte van bamboe of andere ligte bouwstof vervaardigde hokjes, bestemd tot berging van eetwaren, kleederen, enz. Daartusschen en daaronder worden de geroofde menschen op den

bodem der praauw geplaatst. Alleen door in aanmerking te nemen de groote lenigheid en buigzaamheid der ledematen van den indiaan, kan men er zich eenig denkbeeld van vormen, hoe het mogelijk is, dat zich in eene beperkte en belemmerde ruimte, gedurende een langen tijd, zoo vele menschen kunnen ophouden, als gewoonlijk op de groote rooverspraauwen worden aangetroffen.

Tot berging van drinkwater bezigen de zeeroovers veelal aarden potten of vaten van chineesch maaksel.

De praauwen voeren een, twee, soms drie losse masten en buitengewoon groote vierkante zeilen, in den vorm van zoogenaamde emmerzeilen, van kadjang vervaardigd.

Tot het roeijen worden lange riemen gebruikt.

Behalve door hunnen eigenaardigen vorm, door de lange riemen en de zeilen, kunnen de rooverspraauwen ook nog gemakkelijk herkend worden aan het nederleggen der masten, nadat de zeilen zijn vastgemaakt; eene gewoonte, welke, althans op de inlandsche praauwen van deze landstreken, niet bestaat.

De prahoe-salisip zijn eigenlijk slechts bijpraauwen, waarmede de roovers landingen bewerkstelligen, ondiepten bevaren, water halen, in een woord de diensten van sloepen verrigten.

Bemanning der praauwen.

De bemanning der rooverspraauwen bestaat deels uit Sollokkers (meestal badjo's), deels uit slaven (geroofde menschen), die, eenigen tijd op Sollok doorgebragt hebbende, de taal en gewoonten eenigzins kennen, of van wier kennis van vreemde talen en vaarwaters goede diensten verwacht en erlangd worden.

De hoofden der bemanning of de bevelhebbers der praauwen worden anakoda genoemd en zijn personen, die, door ligchamelijke kracht, moed of sluwheid uitmuntende, in zeker aanzien staan of vermaardheid en rijkdom verworven hebben.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Tot het ondernemen van eenen rooftogt treden eenigen van die lieden (anakoda's) van dezelfde of van verschillende negorijen met elkander in overleg, voorzien zich van praauwen, wapenen en maken gelijktijdig hun voornemen bekend, waarna de Sollokkers, die deel aan de onderneming wenschen te nemen, zich aanbieden of daartoe worden uitgenoodigd.

De anakoda's gaan gewoonlijk met eenige mannelijke aanverwanten of met hunne zonen of broeders op reis, en laten zich bovendien vergezellen door eenige slaven, tot bediening, alsmede om bemanning aan te vullen.

Behalve de anakoda's bevindt zich aan boord der praauwen veelal nog een ander hoofd, onder de benaming van orangtoewah; dit zijn oude rooverhoofden, die nog liefde voor het vak hebben, maar niet sterk genoeg meer zijn om bevel te voeren, en wier rijke ondervinding in het belang der onderneming benuttigd wordt.

Bij eene afdeeling of smaldeel van rooverspraauwen doet een hatibi of iman de dienst van geestelijke en regter.

Onder de voornamen van de bemanning tellen de djoeroemoedie's, die de werkzaamheden van roerganger of stuurman verrigten, benevens de djoeroe-batoe's, die als loodsen fungeren.

Ook deze en zelfs de gewone opvarenden brengen slaven mede aan boord, om werk voor hen te verrigten, eten te koken, water te halen, enz. Die slaven rekenen onder de bemanning.

De sterkte der bemanning hangt natuurlijk af van de grootte der praauw; als regel geldt dienaangaande vijf man voor elke vadem lengte. De grootste praauwen (gobang) hebben dan ook gewoonlijk eene bemanning van vijftig tot zestig koppen. De kleinere gobangs hebben van twintig tot dertig man.

De zes in de maand april 1856 op de kust der Minahasa gedeeltelijk vernielde en genomen praauwen waren van middelmatige grootte. Volgens opgave der roovers, welke opgave

niet veel van de waarheid zal afwijken, was de bemanning derzelven zamengesteld, als volgt:

	Anakoda's.	Sollokkers.	Slaven.
1	Si Taup (hoofdaanvoerder).	28	4
2	Si Gading (anakoda).		
	Si Hamad (orang-toewah).		
	Si Saral (hatibi).	30	9
3	Tanoessi (anakoda).		
	Si Banara (orang-toewah).	20	8
4	Si Oedin.	15	17
5	Mas Boed	20	4
6	Si Nawan.	30	8

Het verdient vooral de aandacht, dat de zeeroovers de vroeger geroofden, hunne slaven, als opvarenden gebruiken, hetgeen bij het bevechten van rooverspraauwen kan aanleiding geven tot het treffen van vele onschuldigen. Hier staat echter tegenover dat die slaven dikwerf van hunne jeugd af de Sollokkers gevolgd en daardoor, hoewel aanvankelijk tegen hunnen wil, evenzeer zeeroovers geworden zijn, terwijl de voorbeelden niet ontbreken, dat zij hunne meesters in wreedheid en mishandeling van geroofden overtreffen. De gevallen zijn bovendien zeker niet zeldzaam, dat zoodanige slaven van de zich aanbiedende gelegenheden tot ontvlugten geen gebruik maken, maar vrijwillig zich aan de roovers blijven aansluiten, om in de genietingen en de voordeelen van het avontuurlijke leven te deelen. Velen zijn gehuwd met Solloksche vrouwen en smelten zoo doende met de Solloksche bevolking in een.

De werkzaamheden op de praauwen zijn volgenderwijs verdeeld.

De anakoda's regelen den koers en voeren het gezag; zij verlaten de groote praauwen zeldzaam. De djoeroe-moedie's, waarvan er zich een, twee of meer op elke praauw bevinden, zijn uitsluitend belast met het sturen; voor het aanwijzen van klippen, banken, reven en het verrigten van het overige loodswerk

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zijn op elke praauw speciale personen, onder de benaming van djoeroe-batoe. Van de opvarenden zijn eenigen bepaaldelijk belast met het roeijen, anderen speciaal bestemd om te rooven en te vechten. Voor deze laatsten worden bij voorkeur Bala-ngingiers gebezigd. De slaven koken, bedienen en verrigten het meer huishoudelijke werk of helpen hunne meesters in de volbrenging hunner taak.

De slaven.

De geroofde menschen worden slaaf. Zij blijven als zoodanig in dienst van hunnen eersten meester of worden door dezen verruild tegen andere benoodigdheden.

De geroofden zijn in den aanvang van hunne gevangenschap aan veel mishandeling blootgesteld. Zij worden met touwen van rotan, welke door vel en vleesch heendringen, aan hals, handen en voeten gebonden en in het onderste gedeelte der praauwen nedergeworpen, bij de minste klagt of het geringste verzet geslagen en op allerhande wijzen gemarteld. Tot voeding en lafenis krijgen zij niet meer dan hoog noodig is om niet van honger of dorst om te komen, en dagen achtereen moeten ze roeijende doorbrengen.

Zij worden op de terugreis (dikwijls op de eilanden Bangka of Talisse, nabij Menado), dan wel na afloop der reis verdeeld. Hun toestand verbetert dan eenigermate, omdat het belang van den meester vordert zijnen slaaf in het leven en gezond te houden, ten einde de meest mogelijke dienst of het grootst mogelijke voordeel van hem te trekken.

Te Sollok en op de omliggende eilanden zijn de slaven een gewoon middel van ruiling.

De waarde van eenen slaaf, natuurlijk naar gelang van geslacht, ligchamelijke gesteldheid en van eigenschappen of bekwaamheden variërende, bedraagt gemiddeld tien kajoe's (stuk-

ken grof katoen van twintig vademen, of twee kodie's grove kajins (sarongs), of 200 à 300 gantangs padie.

De prijs stijgt of daalt in verband tot den meerderen aanvoer, de meerdere of mindere duurte of schaarschte van de in ruiling verlangde voorwerpen, enz.

De gewone bezigheden der slaven op Sollok zijn: landbouwen, visschen, zout branden, handel drijven en het verrigten van huiselijke diensten. Zij worden over het algemeen karig gevoed, naauwkeurig bewaakt om ontvlugting voor te komen, dikwerf mishandeld en zijn geheel onbeschermd overgegeven aan de boosaardigheid en wispelturigheid hunner meesters, die naar welgevallen over hen beschikken kunnen. Menige slaaf wordt dan ook het slagtoffer der kwade hartstogten van de Sollokkers.

Desniettemin vermengen de slaven zich langzamerhand door huwelijken met de Solloksche bevolking en sommigen gelukt het zelfs tot aanzien te geraken. Zoo bevond zich onder de onlangs alhier gevangen zeeroovers een slaaf, van geboorte Badjorees van Kwandang, die als anakoda aan het hoofd van eene der praauwen stond.

Het is eene daadzaak, dat zich op de Solloksche eilanden vele slaven bevinden, die het niet aan de gelegenheid ontbreekt om te ontvlugten, doch die daarvan geen gebruik willen maken, het zij om dat zij met Solloksche vrouwen gehuwd zijn, het zij uithoofde zij, goede meesters treffende, zich langzamerhand in hunnen toestand schikken, zoo zij er al geen behagen in scheppen, en ook wel dewijl zij van hunne jeugd af zich onder de Sollokkers opgehoudcn hebbende, aan dat leven gewoon zijn geraakt en van geboorteplaats of bloedverwanten geene of slechts eene flaauwe herinnering bezitten.

De rijkdom der Sollokkers bestaat hoofdzakelijk in slaven. Volgens getuigenis van een door mij ondervraagden bevrijden slaaf, afkomstig van Pangkal-pinang (eil. Bangka), bezat zijn meester, de anakoda Si Nawan, dertig slaven en behoorde deze

in dit opzigt niet onder de ruimst bedeelden. Onder die dertig slaven bevindt zich de broeder van den sulthan van Batjan, genaamd Samira, die door tusschenkomst van een uit handen der zeeroovers ontsnapten Tidorees, de hulp van genoemden vorst heeft laten verzoeken, om uit de slavernij verlost te worden. Die Tidorees verklaarde, dat Samira even als andere slaven bejegend, maar gestrenger bewaakt werd.

Bewapening der praauwen.

De bewapening der roovers praauwen bestaat uit een of twee kleine stukken geschut, eenige geweren, pieken, werpspiezen (sagoe-sagoe), lange zwaarden of hakmessen (balingkongs), tweetandige ijzeren vorken met weerhaken aan lange bamboezen stelen bevestigd, benevens ronde houten schilden van cirka twee à drie rijnl. voeten diameter.

Bij aanvallen aan den wal maken de Sollokkers ook veelgebruik van steenen, in het werpen waarvan zij zeer behendig zijn.

Tegen weerlooze menschen, die zich aan de stranden bezig houden, bedienen zij zich dikwerf alleenlijk van een dikken knuppel, waarmede zij dien weerloozen slagen toebrengen, om hun de lust tot wegloopen te benemen. Een ander middel dat de roovers veelal met veel succes aanwenden, is het aanheffen van een vervaarlijk en eigenaardig geschreeuw, hetwelk de overvallen wordende personen zoodanig met schrik vervult, dat zij niet op verdediging bedacht of daartoe werkelijk buiten staat zijn.

De vuurwapenen, welke, te oordeelen naar die afkomstig van de in 1856 in de Minahasa geslagen zeeroovers, van zeer slechte hoedanigheid zijn, worden bezorgd door den anakoda, die dezelven, voor zoo ver ze hem niet toebehooren,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van de eigenaren te Sollok leent of huurt tegen betaling of toezegging van slaven of lijnwaad.

De gewone huurprijs van eene groote lilla is een slaaf, en van een geweer, vier of vijf stukken lijnwaad van twintig vademen (kajoe's).

De pieken, zwaarden en andere wapenen zijn de eigendom van de opvarenden.

Buskruid en lood worden op de hoofdplaats Doemlahat aangeschaft bij de Spaansche en Chinesche handelaren, die daarvan door spaansche en engelsche schepen of door inlandsche vaartuigen van Manilla en Singapoera voorzien worden. Na het gevecht met de zeeroovers in de bosschen nabij Likoepang in april 1856, werden twee vaatjes kruid bemagtigd, waar op het merk van engelschen oorsprong gedrukt stond.

De Sollokkers bezigen, bij wijze van kartets, een zonderling projektiel, bestaande uit een langwerpig van dunne rotan gevlochten mandje, één rijnland. voet lang, in het midden eenen omtrek hebbende van vijf á zes duimen, aan beide uiteinden spits toeloopende en gevuld met zeer hoekige en puntige stukjes gebroken schelp.

Dit projektiel wordt in de lilla geladen en is op korten afstand gewis zeer gevaarlijk.

Uiterlijk aanzien.

De Sollokkers (immers de zeeroovers) hebben eene donkere, vaalzwarte of roodbruine huidkleur. Zij dragen het haar, hetwelk bij de meesten kroesig is, kort afgesneden. De oogen zijn helder en eenigzins schuins geplaatst even als bij de chinezen. Hunne gestalte is over het algemeen middelmatig en soms zoo weinig indrukwekkend, dat men zich bij de aanschouwing naauwelijks kan voorstellen de zoo zeer gevreesde zeeroovers voor zich te hebben. Enkelen en voornamelijk de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hoofden zijn van zwaren en krachtigen ligchaamsbouw. De type van het gelaat der Sollokkers is zoo opvallend kenbaar, dat men hen, na eenige ondervinding, ligtelijk van andere indische vormen onderscheiden kan.

Kleeding.

De gewone opvarenden der rooverspraauwen hebben het bovenlijf geheel naakt, het hoofd ongedekt, en zijn slechts gekleed met een kort broekje (tjelana-popo) van grove witte stof, veelal met een rood biesje of lint aan het onderste gedeelte der pijpen omboord. De hoofden zijn goed, zelfs rijk gekleed. Zij dragen lange broeken, kabaja's, buikgordels en hoofddoeken van fraaije stoffen.

Voeding.

De opvarenden der rooverspraauwen worden in den regel, van het begin tot het einde van den togt, door de anakoda's gevoed, althans van rijst voorzien. Zij voeden zich goed en overvloedig en zien er dan ook meestal gezond en welgedaan uit. Aan kippen, eijeren, drooge en versche visch, dingding, zout en andere toespijzen schijnt zelden gebrek te zijn. Van rijst is steeds een goede voorraad voorhanden. De anakoda's schaffen zich dit artikel bij de Solloksche bergbewoners aan, tegen of onder belofte van slaven.

De slaven krijgen minder en minder goed voedsel, hetgeen echter afhangt van den meerderen of minderen voorraad en van het meerder of minder geluk om door roof levensmiddelen magtig te worden, terwijl de nieuwelings geroofden slechts zooveel ontvangen als noodig is om hen in het leven te houden, tot dat zij verdeeld of toegewezen worden.

De voedingsmiddelen welke den roovers in handen vallen worden gelijkelijk verdeeld.

Buit.

Het hoofddoel der togten van de Sollokkers is menschen te rooven; zij versmaden echter andere zaken niet en benuttigen elke gelegenheid welke zich voordoet, om zich meester te maken van de voorwerpen van waarde onder hun bereik vallende.

De inlichtingen, mij door de Sollokkers gegeven, omtrent de regelen welke bij het verdeelen van den buit in acht genomen worden, loopen uit een. Zij waren op dit punt blijkbaar niet opregt, althans terughoudend. Maar wat ik daarvan, na veel heen en weder vragen, te weten kreeg, getoetst aan de mededeelingen dienaangaande van bevrijde lieden, heeft mij, nopens de bedoelde regelen, toch genoegzaam licht verschaft, om er met eenige zekerheid iets van te durven opteekenen.

Het hoofd (de radja of panglima) van de negorij waar de rooverpraauwen te huis behooren, of beter gezegd van waar de onderneming is uitgegaan, ontvangt van elke terugkeerende praauw, bij wijze van hommage, een slaaf.

Op die hoofden rust de verpligting, om van de aldus erlangde slaven een gedeelte op te brengen aan den sulthan en de datoe's, die alzoo voordeel uit den zeeroof trekken. Hoe groot deze opbrengst is heb ik niet kunnen ontdekken.

De anakoda's of aanvoerders der praauwen behouden minstens zes slaven voor zich en zoeken de besten uit. Hun aandeel is echter grooter wanneer de togt gelukkig uitvalt.

De djoeroe-moedie's (stuurlieden of roergangers) en de djoeroebatoe's (loodsen) krijgen elk twee slaven.

De opvarenden erlangen elk een slaaf, doch er wordt in de verdeeling nog eenig onderscheid gemaakt tusschen de opvarenden, die bepaaldelijk bestemd zijn tot vechten of rooven en de anderen, die alleenlijk scheepswerk verrigten. De eersten erlangen een beter en zekerder aandeel dan de laatsten,

dat wil zeggen, wanneer de buit gering is, zijn ze zekerder den hun toekomenden slaaf te ontvangen; in alle geval moet die van betere hoedanigheid zijn, namelijk: jonger, sterker of van het vrouwelijk geslacht.

De slaven, die, nadat de voormelde aandeelen afgegeven zijn, overschieten, vallen mede den anakoda toe, boven zijn vast aandeel.

Is de buit gering, zoodat, behalve het aandeel voor de hoofden en anakoda's, niet genoeg slaven overblijven, om aan de djoeroe-moedie's, djoeroe-batoe's en opvarenden hun aandeel te bezorgen, dan wordt dit naar evenredigheid verminderd en krijgen de twee eerstgenoemden slechts een slaaf elk of drie slaven voor beiden, terwijl alsdan de laatstgenoemden slechts ontvangen een slaaf voor twee of drie opvarenden.

De slaven, die met hunne meesters op den rooftogt medegaan of voor hunne achterblijvende meesters ook wel als opvarenden medegegeven, dan wel daartoe verhuurd of geleend worden, hebben zelven in den buit geen deel, maar, als opvarenden medegerekend wordende en het werk als zoodanig verrigtende, is hun aandeel de winst van den meester of van den huurder.

De geroofde goederen worden in dezelfde verhouding verdeeld, maar veelal, wanneer het voorwerpen van blijvende waarde zijn, door de anakoda's voor zich gehouden. Ik heb dit bevestigd gevonden door een voorbeeld, ten opzigte van de in april 1856 in de Minahasa vernietigde zeerooversmagt. Op de reis herwaarts was door deze roovers, in de bogt van Kwandang, eene boeginesche padoewakan overrompeld, van welke de gezagvoerder en twee opvarenden gedood werden. Twee zonen van dien gezagvoerder vielen den roovers levend in handen. Een derzelven, na de vernieling der rooverpraauwen in straat Bangka bevrijd zijnde, verhaalde mij het voorgevallene met de padoewakan, alsmede dat zich daar aan boord onder

anderen bevond eene hoeveelheid van zestig realen stofgoud. Bij de gevangen roovers en verder bevrijde lieden naar dit goud onderzoek doende, vernam ik dat de anakoda's van de zes praauwen het onder elkander verdeeld hadden; terwijl een jonge, bevrijde Ternataan mij dienaangaande nog de bijzonderheid mededeelde, dat, toen de roovers op het strand verzameld door de bevolking en Menadosche schutters aangevallen werden en in het bosch vlugtten, zijn meester, de anakoda Taup, hem medevoerende een kistje met goud had doen dragen, hetwelk hij echter, toen hij van zijnen meester gescheiden raakte, uithoofde van de zwaarte, in het bosch had weggeworpen. Van al dit goud is niets teruggevonden.

De verdeeling van den buit, welke op de te huis reis, dikwerf op de eilanden Bangka of Talisse, nabij Menado, plaats vindt, moet meermalen onder de roovers tot hoogloopende en soms bloedige twisten aanleiding geven.

Rooftogten.

De rooftogten worden het geheele jaar door op verschillende tijdstippen aangevangen. De meeste praauwen vertrekken echter gewoonlijk in de maanden december, januarij, februarij en maart, bij het heerschen van den noordewind (moesim-oetara), welke dezelven in vijf à zes dagen tijd de noordwestkust van Celebes doet bereiken.

In den aanvang van het jaar 1856 verlieten *zestig* roovers-praauwen te gelijk de Solloksche havens.

Gedurende den zuidoostmoeson (moesim-selatan) keeren ze meestal huiswaarts en begeven de Sollokkers zich naar den Philippijnschen archipel, om later, door den noordewind begunstigd, deze streken weder te verlaten.

Op de zuidwaartsche togten rigten zij zich veelal, koers nemende langs de kust van Borneo, naar den noordwesthoek

van Celebes, alwaar de praauwen zich verzamelen bij de Pangalasian-eilanden en, met onderling overleg tusschen de anakoda's, de verdere koersen geregeld worden. Wanneer de praauwen talrijk zijn, stevent een gedeelte door straat Makasar den archipel binnen en een ander gedeelte volgt de noordkust van Celebes, om, door straat Bangka, de Molukksche eilanden, de bogt van Tomini en de oostkust van Celebes te bereiken.

Andere praauwen wenden zich van Sollok dadelijk zuidoostwaarts en vallen langs de Sangir-groep in de Molukksche zee.

De terugreis geschiedt, onder begunstiging van den zuidoostewind, gewoonlijk door straat Bangka, van waar de reis naar Sollok alsdan in drie à vijf dagen wordt volbragt.

Nopens de togten der Sollokkers benoorden Borneo om zijn geene bijzonderheden ter mijner kennis gekomen.

Aanleg- en ververschingsplaatsen.

De eerste plaatsen welke de Solloksche zeeroovers gewoonlijk aandoen in het gebied van Nederlandsch-indië, zijn de Pangalasian-eilanden, aan den noordelijken ingang van straat Makasar, op de kust van Tontoli, en de kleine eilanden Boekit en Boeang, vóór Taboekan, op het eiland Groot-Sangir.

Op de Pangalasian-eilanden verblijven zij meestal drie of vier dagen, welke besteed worden aan het schoonmaken der praauwen, het herstellen van kleine avarijen, het innemen van drinkwater en brandhout, alsmede om van de bewoners der op den vasten wal van Celebes daar omstreeks gelegen negorij Dampeilas eenige benoodigdheden, zoo als pinang, tabak, vruchten, enz. in te ruilen; tot welk einde de Sollokkers zich met kleine praauwen derwaarts begeven.

Dezelfde eilanden worden met hetzelfde doel aangedaan door de zeeroovers, die door straat Makasar huiswaarts keeren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De Pangalasian-eilanden en Dampeilas zijn dus vaste en voortdurend bezocht wordende verversching splaatsen.

De roovers hunnen togt langs de kusten der residentie Menado vervolgende, hebben eene tweede aanlegplaats op een der eilandjes voor de bogt van Kwandang, voornamelijk Poeloe Bonki; terwijl de groote praauwen hier water innemen gaan de kleine praauwen op roof uit in de evengenoemde bogt en langs de kust daar omheen. De groote praauwen wagen zich zeldzaam in de bogt, doch begeven zich nu en dan wel in eenen inham aan de noordoostzijde, alwaar goede ankergrond en beschutting tegen hooge zee aangetroffen worden.

Ook de drie eilanden, Poeloe Tiga genaamd, voor de baai van Bolango-Oeki worden veelvuldig door de zeeroovers bezocht. Zij verversch en zich daar en maken zich den tijd tevens ten nutte om de strandbewoners en visschers te overvallen.

Op de kust nabij Bolang, de hoofdplaats van Bolang-Mongondo, waaromstreeks betrekkelijk veel bevolking gezeten is en dus meer weerstand kan verwacht worden dan waaraan de Sollokkers zich wenschen bloot te stellen, houden ze zich gewoonlijk niet lang op, maar volgen nu, van af de uiterste grensnegorij Pojgar, al roovende, de kust der Minahasa, op de schaars bevolkte stranden van Amoerang dikwerf landingen bewerkstelligende, met het doel om de zout brandende of hout kappende en visschende inlanders te overvallen.

Voor de baai van Amoerang en bijzonder aan de noordzijde, ter hoogte van het lage eiland Tatapaän, verblijven zij meermalen een of twee dagen, van daar uit de strandnegorijen verontrustende.

Op de nabij de baai van Menado gelegen eilanden houden zij zich zeldzaam langer dan eene nacht op en verkiezen dan voor dit kortstondig verblijf meestal het eilandje Naim; soms wagen ze zich met hunne kleine praauwen in de bogt van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Kiema (niet te verwarren met Kema) alwaar Badjoresche vischers gevestigd zijn.

De eilanden Talisse en Bangka, benoorden de Minahasa en met den vasten wal de straat Bangka vormende, zijn, vooral het laatste, voorname ververschingsplaatsen. De zeeroovers voorzien zich op Bangka van water, brandhout en sago. Men mag het er met zekerheid voor houden, dat schier geene Sollokse rooverpraauw aan deze zijde de Moluksche zee in- of uitvaart, zonder een van beide eilanden aan te doen. Op de te huis reis worden daar meermalen de geroofde menschen verdeeld.

De eilanden Bangka en Talisse zijn onbewoond. Het herhaald aanwezen van zeeroovers aldaar en zelfs alleen de vrees daarvoor is hoogst belemmerend voor de visscherij, welke daar met voordeel zou kunnen bedreven worden, alsmede voor de kleine vaart langs de kust, maar voornamelijk met de Sangireilanden, welke vaart aanzienlijk toenemen en veel vertier veroorzaken zou, indien de gewenschte veiligheid bestond.

Sommige rooverpraauwen, en bijzonderlijk dezulken die van Sollok dadelijk zuidoostwaarts zijn gestevend, ververschen zich ook op de eilanden Biaro en Majo, welke mede worden bezocht door enkele van de west komende of huiswaarts keerende praauwen, die, ten gevolge van wind of stroom, straat Bangka niet kunnen halen, dan wel om deze of geene reden zich daar niet veilig achten.

Het eiland Lembeh nabij Kema strekt den roovers somwijlen tot ververschingsplaats, doch meer bepaaldelijk aan de praauwen, welke van de oostkust van Celebes naar straat Bangka overstekende, aldaar land maken, in den koers geleid door den hoogen berg Klabat.

De meeste roovers die van om de noord en de west herwaarts komen, loopen de bogt van Tomini in, maar vertoeven voorafeen of twee dagen nabij de Benteina-eilanden en de kleine

eilandengroep op de hoogte van Belang. Van Benteina uit begeven ze zich met kleine praauwen naar het strand van Palamba, alwaar zich gewoonlijk vele inlanders van de distrikten Langowan, Ratahan en Pasan met zout branden of visschen bezig houden en alwaar goed water te verkrijgen is.

Alvorens de kust der Minahasa te verlaten, bezoeken zij ter loops nog met kleine praauwen de baai van Totokh en stevenen vervolgens de bogt van Tomini binnen, langs de kusten van Bolang-Mongondo en Gorontalo en der verdere Tomini-landen hun afschuwelijk bedrijf uitoefenende.

De groote menigte van eilanden zich in die bogt bevindende, biedt den roovers zoo vele schuilhoeken en ververschingsplaatsen aan, dat bezwaarlijk bepaald kan worden opgegeven welke derzelven zij bij voorkeur aandoen. Men noemt echter als eene gewone verblijfplaats het eiland Oena-Oena, westwaarts van Togean; ook de bewoners van den Togean-archipel hebben herhaaldelijk van de roovers te lijden, doch de aldaar gevestigde boeginezen bezitten eene versterkte kampong, welke tegen hunne aanvallen bestand is en dan ook door de Sollokkers ongedeerd gelaten wordt.

Stroopende langs de met eilandjes en reven als bezaaide kust van Loeinan en Saloewan, verlaten de Sollokkers het gebied van deze residentie, om in het Banggaaische en verder langs de oostkust van Celebes hunne rooftogten voort te zetten.

Verstandhouding van de Solloksche zeeroovers met de bevolking der residentie Menado.

Al de in de vorige rubriek opgenoemde eilanden, waar de Solloksche zeeroovers zich ververschen of gewoonlijk ophouden, zijn onbewoond.

Men verkeert dikwerf in de meening, dat de Sollokkers overal in goede verstandhouding staan met de inlandsche bevolking,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

of dat zij althans op de meeste plaatsen onder dezelve geheime agenten hebben, die hun de bewegingen der stoomschepen of het nieuws van den dag mededeelen. Valt een kruistogt tegen, dan wordt in heuling of geheime gemeenschap ligtelijk de oorzaak gezocht, zoo al niet in elken inlander een stille vriend der Sollokkers gezien.

Voor zooveel deze residentie betreft, durf ik de bedoelde onjuiste meening bepaaldelijk tegenspreken, omdat ik, na ruim drie jaren het bestuur alhier gevoerd en de aangelegenheden der zeerooverij aandachtig nagegaan te hebben, de overtuiging mogt erlangen, dat, met uitzondering van de Dampeilassers en de Badjorezen van Kaloempang (onder Tontoli), de bevolking van dit gewest noch bijstand verleent aan de zeerovers, noch met hen heult, noch op eenigerhande wijze gemeenschap met hen houdt.

Wel is waar wordt de bevolking van sommige gedeelten dezer residentie, ten gevolge van gebrek aan bescherming, dikwerf in dit opzigt op eene zware proef gesteld, en zou het geene verwondering kunnen baren, veel minder toorn mogen opwekken, dat zij, uit zucht tot eigen behoud, zich aan hare ergste vijanden aansloot, om de rampen en jammeren te ontgaan welke deze over haar brengen; doch er heerscht over het algemeen te sterke haat en vijandschap jegens de Sollokkers en Mangindano's, terwijl in de meeste landen het ontzag voor het gouvernement nog te groot is, om zoodanige verstandhouding op goede gronden voor waarschijnlijk te kunnen aannemen.

Behoudens de voormelde uitzonderingen bestaat dan ook werkelijk geene heuling of geheime gemeenschap en kunnen alleen ondersteld worden door onbekendheid of verkeerd begrip omtrent den toestand van land en volk.

Meermalen is de dwaling geopperd, waarin ik aanvankelijk deelde, dat de in de Minahasa gezeten Badjorezen, naar de ne-

gorijen waar zij verblijven bekend onder de benamingen van Badjo-Kima en Badjo-Talawaän, in betrekking staan tot de Sollokschе zeeroovers.

Ofschoon aan eenige verre verwantschap tusschen de Badjo's van Sollok (de eigenlijke zeeroovers) en de Badjo's van Celebes mag gedacht worden, en hoewel de laatsten, uithoofde van hunne zwervende levenswijze en hun uiterlijk aanzien, den schijn tegen zich hebben, is het niettemin eene daadzaak, dat de Menadosche Badjo's, even als alle andere inlanders van dit gewest, door de zeeroovers gekweld, aangevallen en in slavernij weggevoerd worden, en dat zij zich, bij elke zich voordoende gelegenheid, tegen dezelven dapper verdedigen. En waren deze omstandigheden op zich zelven niet reeds voldoende om het denkbeeld van heuling te verwerpen, het zou gewis eene verregaande onbillijkheid zijn hen daarvan nog te verdenken, nadat in den laatsten tijd, zoowel in het vervolgen der zeeroovers als in het bevrijden van geroofden, van diezelfde Badjo's zoo veel onbaatzuchtige hulp en edelmoedige bijstand werden ondervonden, welke hun tot eer strekken. Dat de Sollokkers met de Badjo's van Semoenteh gemeenschap hebben, schijnt aan geenen twijfel onderhevig, maar waar die Badjo's eigenlijk te huis behooren is mij onbekend; de ingewonnen informatien daaromtrent loopen zeer uiteen; van de eene zijde wordt beweerd dat ze in den Sollokschen archipel gevestigd zijn; anderen noemen de noordoostkust van Borneo als hunne zetelplaats. In het gebied dezer residentie komen zij nu en dan enkele malen op de kust van Tontoli en vermengen zich met de in slechte reuk staande Badjo's van Kaloempang, van welke velen zich afwissellend op Celebes en op Borneo ophouden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Betrekking tusschen de zeeroovers van Sollok en het inlandsch bestuur aldaar.

Hiervoren is reeds opgemerkt, dat de sulthan en de rijksgrooten (datoe's) van Sollok, op de niet onder hun direkt gezag staande plaatsen en eilanden van het Solloksch gebied, weinig gehoorzaamd en geëerbiedigd worden.

Ook het gezag van den sulthan over de datoe's, die den rijksraad uitmaken en daarin nopens de aangelegenheden des lands beslissen, en die in hunne distrikten eene schier onbeperkte magt uitoefenen, is van zeer geringe beteekenis.

Het kan dus zeer wel gebeuren, dat de sulthan persoonlijk tegen de zeerooverij gestemd is, en desniettemin, op grond van de landsinstellingen, gedwongen wordt, om overeenkomstig den wil der datoe's iets te doen of te laten in het belang van dat bedrijf.

Onderscheidene getuigenissen komen hierin overeen, dat de tegenwoordige sulthan, Poelalo, werkelijk, en waarschijnlijk eenigzins ten gevolge van de met Spanje gesloten traktaten, niet voor de zeerooverij is, en herhaaldelijk daar tegen bevelen uitvaardigt, alsmede dat op de hoofdplaats (althans niet openlijk) geene praauwen ten zeeroof worden uitgerust. Maar het is evenwel een feit, dat de sulthan zoowel als *alle* andere hoofden, indirekt voordeel uit den zeeroof trekken, en er bestaat gegrond vermoeden, dat, zoo al niet *alle* datoe's, dan toch degenen, die over van de hoofdplaats verwijderde landstreken of eilanden gezag voeren, den zeeroof begunstigen en ondersteunen.

Middelen tot tegengang van de zeerooverij.

Dat bij de zeeroovers groote vrees bestaat voor de stoomschepen behoeft naauwelijks vermeld te worden. Zij geven dezelve ondubbelzinnig te kennen, en zeer natuurlijk is het, dat

de onlangs hier gevangen zeeroovers dit vooral deden, na de ontmoeting met Zs. Ms. stoomschip Amsterdam in straat Bangka.

Maar desniettemin zou men zich, geloof ik, bedriegen, door te meenen, dat de zeeroovers nog denzelfden afschrik, hetzelfde ontzag voor de stoomschepen bezitten, welke hun, eenige jaren geleden, bij de eerste verschijning en de eerste ontmoetingen werden ingeboezemd. Zij hebben sedert hunnen vijand leeren kennen, zijne zwakke zijden en gebreken opgemerkt; eene kennis welke zij meesterlijk weten te benuttigen en hen in staat stelt om zelfs de ijverigste pogingen tegen hen aangewend te trotseren en menigwerf te verijdelen.

De vrees is wel blijven bestaan, maar werd merkelijk gewijzigd door de bewustheid van den geduchten vijand te kunnen ontgaan, en is althans niet krachtig genoeg meer om de zeeroovers van hun onmenschelijk bedrijf terug te houden. De ondervinding bewijst dit.

Het zij dat zulks een uitsluitend gevolg was van den indruk welke de verschijning der vuurschepen op het gemoed der zeeschuimers uitoefende, het zij andere omstandigheden daartoe hebben medegewerkt, te ontkennen valt het niet, dat, eenige jaren geleden, eene verflaauwing in den zeeroof bespeurd werd, en dat dezelve in de laatste drie jaren weder op eene onrustbarende wijze het hoofd omhoog gestoken heeft, alom schrik en ontsteltenis verspreidende en langs vele kusten en eilanden van den archipel jammer en ramp aanbrengende, in spijt der stoomschepen, waarvan het aantal successievelijk toenam, en de vele zeilvaartuigen, wier cijfer zoo al niet vermeerderd dan toch ook niet ingekrompen werd.

Door het aanhoudend aanwezen van stoomschepen en andere oorlogsvaartuigen, alsmede ten gevolge van de drukke vaart zich in de Javazee minder veilig achtende, bragten de Solkers het tooneel hunner euveldaden hoofdzakelijk naar de Ce-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

lebesche en Moluksche wateren over en vertoonden zich daar op plaatsen, welke te voren van hunne rampspoedige bezoeken bevrijd bleven. Zoo werden Ternate en Tidore, welke eilanden voorheen als het ware met een zekeren eerbied gespaard waren, het mikpunt hunner aanrandingen, en de residentie Menado, waar eertijds slechts nu en dan overlast van zeeroovers was ondervonden, werd schier dagelijks met aanvallen bedreigd. In den laatsten tijd en vooral in het loopende jaar zagen wij echter de Solloksche roovervloten, zonder dit nieuwe tooneel te verlaten, zich weder naar de Javazee rigten met eene talrijkheid en stoutmoedigheid, waarover men zich bedroeven moet, en welke getuigenis geven van het gering ontzag, dat de zeeroovers voeden jegens de middelen welke hun worden tegenovergesteld.

Eene voorname zwakke zijde van de stoomschepen, als middel tegen den zeeroof, bestaat voorzeker hierin, dat ze op zee door de roovers op aanzienlijken afstand worden waargenomen; reeds lang vóór dat hunne praauwen in het gezigt komen. De rook is de verklikker van den stoom.

Volgens de eigene verklaring der Sollokkers stoppen zij, bij ontdekking van een stoomschip, hunne vaart, om den koers van hetzelve na te gaan; zich daarvan overtuigd hebbende, nemen zij, tot dat het gevaar geweken is, eene tegenovergestelde rigting, of laten het stoomschip voorbij varen, of sturen in den wal, wanneer daartoe gelegenheid en noodzakelijkheid bestaan. Kracht van zeil en kracht van riemen, in welker aanwending zij eene verwonderlijke bedrevenheid aan den dag leggen, vervangen bij hen den stoom en stuwen hunne op snelle beweging geheel ingerigte vaartuigen voort met eene vaart, welke die van onze stoomschepen evenaart en meermalen overtreft.

Ontmoetingen in open zee, ten zij het toeval daarbij in hooge mate diene, zijn derhalve bijna ondenkbaar en in de

daad uiterst zeldzaam. Dat hierop voor zeilschepen de kansen nog veel minder zijn behoeft geen betoog.

Ook op de kusten kunnen de roovers het gevaar aan stoomschepen gemakkelijk ontloopen, wanneer zij dezelven slechts, hetgeen meestal het geval is, tijdig genoeg waarnemen.

Met alle bogten, inhammen en schuilhoeken bekend, begeven zij zich alsdan tusschen reven en klippen, welke het stoomschip niet zonder gevaar kan naderen, en verbergen zich achter rotsen, landtongen of geboomte, tot dat de vijand gepasseerd is.

Zijn zij ontdekt en worden zij door gewapende sloepen aangevallen, ook dan nog blijft eene groote kans tot ontsnappen over, door hunne buitengewone snelheid tegen over de logge bewegingen van die sloepen, met oorlogstuig overladen en voortgestuurd door krijgslieden, die, onder hunne wapenrusting niet de geheele vrije beschikking over hunne ledematen hebbende, niet even groote kracht als de roovers op de riemen kunnen uitoefenen.

De voornaamste en nagenoeg eenige kans, welke aldus bestaat om de zeeroovers met goed gevolg te bevechten, is, dat zij overvallen worden in zoodanige schuilhoeken, welke gemakkelijk kunnen worden afgesloten en welke ook voor de stoomschepen toegankelijk zijn.

Het kan dan ook geene verwondering baren, dat, zelfs met de meeste inspanning en de ijverigste pogingen, de kruistogten tegen de zeeroovers over het algemeen zoo weinig tot tegengang van den zeeroof of tot verdelging der zeeroovers uitwerken, en daardoor slechts eene momentanele verplaatsing van het kwaad tot uitkomst wordt verkregen.

Wanneer deze opmerkingen juist zijn, en ik geloof dat ze den toets aan de ondervinding kunnen doorstaan, dan moet de overweging noodwendig leiden tot het besef der gebrekkigheid van het tot dus ver gevolgd kostbare stelsel, om dat kwaad

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

uit te roeïjen, en bij gevolg tot de vraag, of de middelen, tot uitvoering van hetzelve voorhanden, niet op eene meer doeltreffende wijze zouden kunnen worden benuttigd.

Ik zal mij niet verstouten deswege een bepaald oordeel uit te spreken. Gaat men echter de geschiedenis der zeerooverij na, volgt men haar tot in derzelver bronnen, raadpleegt men de ondervinding, vergelijkt men gemoedelijk de ontzaggelijke kosten, welke het stelsel van bekruising na zich heeft gesleept, met de verkregen resultaten, let men op de schromelijke uitbreiding welke in den laatsten tijd aan de uitrustingen ten zeeroof gegeven werd, en neemt men in aanmerking, dat, tegen de enkele nu en dan gedood of gevangen genomen wordende zeeroovers, duizende Sollokkers of Solloksche Badjo's als het ware dagelijks gereed staan om, trots de vele gevaren, zich aan dat avontuurlijk en winstgevend bedrijf te wijden, dan welt onwillekeurig het denkbeeld op, of de krachten en middelen, welke thans met eene volharding en eenen ijver, betere uitkomsten waardig, zonder het gewenschte doel te bereiken, worden aangewend, niet met hoop *op* zoo al niet met zekerheid *van* welslagen, verbonden met de krachten en middelen van belanghebbende, naburige mogendheden, zouden kunnen worden gerigt tegen de plaatsen zelven, van waar uit de Sollokkers zich als roofvogels over den Indischen archipel verspreiden.

Immers vooral dáár zijn ze kwetsbaar. Dáár is van elken wel aangebragten slag vermindering van het euvel te verwachten, en om zulk eenen slag toe te brengen behoeft dáár de gelegenheid niet gezocht, niet maanden of jaren achtereen in teleurstelling en tegenspoed verbeid te worden.

Zij ligt er voor de hand; elk eiland, schier elke plaats, bevat in groote menigte den vijand, dien wij in onze wateren te vergeefs najagen; hij heeft er zijne vrouwen, zijne kinderen, zijne bezittingen. Men vindt er de vaartuigen waarmede de

rooftogten ondernomen worden en, bij duizendtallen, de slaven wier bevrijding ons zoo zeer ter harte gaat.

Een stelsel van blokkade en vernieling, met onverbiddelijke gestrengheid gedurende eenige jaren dáár met vereenigde magt toegepast, zou er vermoedelijk toe leiden om eindelijk den Indischen archipel te verlossen van eenen geesel, welke zoo onbeschrijfelijk veel leed, zoo onnoemelijk groot nadeel berokkent, en in zoo hooge mate de ontwikkeling tegengaat der welvaart van Nederlands onderdanen in deze gewesten.

Menado, den 15 *september* 1856.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

uit
uitv
treff
Il
te sp
na,
de
koste
met
breid
zeero
de er
zeero
ware
dat a
onwil
welke
koms
den a
welsla
langh
gerigt
als r
Im
wel a
ten, e
legenh
leurste
Zij
vat in
te verg
zijne

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PRO 86-087

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Pno 00187

HASAN

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA